

Grosschmid-i elvet azonban a valorizációs igény ez ökből való kizárására azért tarthatjuk irányadónak, mert nincs kizárva az a lehetőség, hogy a tartozás a gyámpénztárba befizettetvén, ott nem lett volna szükségszerűen kitéve az értékcsökkenésnek, mert esetleg a kk. pénzen értékálló vagyontárgyak is vetethettek volna. Ha gyámság hatóságánál történt értékromlás ellen a valorizációs törvény nem is ad igényt a valorizációra, úgy ez a rendelkezés még nem zárná ki elvileg a kiskorú adósa ellen a valorizációt, de csak épen nem zárja ki. A törvény egyéb feltételei híjján még mindig megtagadandó az a valorizáció, amelynek elvi el lehetősége egyébként elvágva nincs.

A szociálpolitikai szempont a jogfentartás hiányával kapcsolatban egyébként tételes elrendezést is nyert a törvényben a 14. §. 4. bekezdésével. E rendelkezés szerint a teljesítés jogfentartás nélküli elfogadása az egyébként a valorizálásból ki nem zárt követelések átértékelését csak az esetre engedi meg, ha a teljesítés 1919. jan. 1. és július 1. napja között történt és ekkor is azon további feltétel mellett, hogy az átértékelés elengedése a hitelező tönkrevjtását okozza és az adórsra indokolatlan előnnyel járjon. Ezen szűkebb idői keretben, amely időköz területmi indokoltságának megszabása kézenfekvő, a törvény méltányossági követelményeinek kívánt eleget tenni. A méltányosság alkalmazhatóságára hivatkozunk a Kúria egy régebbi keletű enunuciájára: „A méltányosság a jog általános elveinek keretein belül csak abban az esetben érvényesülhet, ha és amennyiben annak alkalmazása szerződést, vagy törvényt nem sért. Oly esetben azonban, amikor valamely jogviszony szerződés, vagy törvény által van szabályozva, a bíróság a jogait a szerződés, vagy törvény keretein belül érvényesíthető fél terhére kizárólag a méltányosság alapján nem dönthet. Az ellenkező felfogás a jogbiztonságot veszélyezteteti és végeredményben bírói önkényre vezethet.”

Ha pedig a törvény megszabja a méltányosság alkalmazásának megfontoltan megszabott kereteit, úgy ennek túlfokozása a törvénnyel való szembekerülést jelenti.

B. S.

A 44. számú jogegységi döntvény a Kúria gyakorlatában. Az 1900. évi XXV. törvénycikk 1. §-a úgy rendelkezik, hogy az iparos vagy kereskedő megrendelések gyűjtése végett csak olyan iparosokat vagy kereskedőket kereshet fel; akik üzletkörükben az illető áru eladásával vagy felhasználásával foglalkoznak. A törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott 27.483/1901. sz. kereskedelemügyi miniszteri rendelet a nagyobb gazdasági gépek tekintetében kivételt tesz a törvény tilalma alól, de megrendelések gyűjtését kisbirtokosoknál csak azzal a feltétellel engedi meg, ha a megrendelést a községi előljárásság a szerződési okiraton hitelesíti.

A Kúria IV. sz. és VII. sz. tanácsának gyakorlata ellentétesen alakult ki abban az elvi kérdésben, hogy hivatkozhatik-e a megrendelő kisbirtokos a rendeletben megállapított feltétel megtartása nélkül kötött vételi ügylet hatálytalanságára akkor

is, ha a megrendelt nagyobb gazdasági gépet átvette és használatba vette.

A Kúria elnöke a vitás kérdést a jogegységi tanács elé utalta, amely 1931. március 15-én meghozta 44. sz. döntvényét.

A jogegységi határozat szerint a nagyobb gazdasági gép átvétele és használatba vétele *egymagában véve* nem zárja el a megrendelő kisbirtokost attól, hogy a vételi ügylet hatálytalanságára hivatkozassék. Ez a határozat azt jelenti, hogy a gép átvételének és használatba vételének pusztá ténye nem zárja el a jogvita elbírálását abban a kérdésben, hogy a vételi ügylet kifogástalanul megkötöttnek tekinthető-e akkor is, ha a vételi szerződés eredetileg a törvény- és rendeletszabta kellékeknek nem felelt meg.

A döntvény határozati része nem intézkedik arra vonatkozólag, hogy a jogvitát a kérdés érdemi részében miként kell eldönteni, illetve csak negatív kritériumokat állapít meg, anélkül, hogy a pozitív ismérveket is megjelölne. Megtudjuk a határozatból, hogy melyek azok a tények, amelyek *egymagukban* nem fosztják meg a kisbirtokos vevőt az ügylet hatálytalanságára való hivatkozás jogától és lehetőségétől, de nem tudjuk, hogy milyen körülmények teszik az eredetileg hibás ügyletet végül is megtámadhatatlanná. Az kétségtelen, hogy ilyen körülmények fennforoghatnak, mert a határozatnak abból a megállapításából, hogy bizonyos jogi tények, bizonyos jogi hatás kiváltására *egymagukban* nem elegendők, a contrario arra kell következtetni, hogy tehát más tények, vagy ugyanezen tények, de nem egymagukban alkalmasak lehetnek a hatás kiváltására.

A határozat indokolása utal arra, hogy a jogegységi tanács az elvi kérdés határozati eldöntése alkalmával mérlegelte azt a szempontot is, hogy az egyébként korlátlan cselekvőképességű kisbirtokos a megrendelések gyűjtésére vonatkozó korlátozásoktól eltekintve, szabadon, tehát a községi előjáróság közreműködése nélkül is, rendelhet nagyobb gazdasági gépet és ennél fogva módjában áll a vételi ügyletet az eredeti feltételek megtartása mellett ugyanazzal az eladóval utóbb törvénnyel összeegyeztethető módon megkötni. Az indokolás szerint az is *kétségtelen*, hogy az ilyen érvényes vételi ügylet nemcsak szóbeli vagy írásos szerződéssel létesíthető, hanem ráutaló (konkludens) tények útján is megvalósulhat.

Annak az elbírálását, hogy a döntvény határozati része szerint a jogügylet megtámadhatatlanságához egymagukban nem elegendő tények mellett forognak-e fenn a megrendelő kisbirtokosnak egyéb olyan tényei vagy jognyilatkozatai, amelyekből a kifogástalan vételi ügylet megkötését meg lehet állapítani, az indokolás bírói mérlegelés tárgyává teszi s útmutatásul csak annyit mond, hogy ezt a kérdést az eset körülményei szerint kell elbírálni.

A jogegységi döntvény ezek szerint helyreállította ugyan a jogegységet abban az elvi kérdésben, hogy a nagyobb gazdasági gép átvétele és használatba vétele egymagában véve akadályozza-e az eredetileg hibás jogügylet megtámadásának, de mivel a döntés nemleges volt és mivel a jogegységi határozat egyéb-

ként az 1900. évi XXV. t.-c. 1. §-ában foglalt tilalomra és a 27.483/1901. sz. kereskedelemügyi miniszteri rendelet 6. §-ának utolsó bekezdésében megállapított feltétel hiányára alapított szerződés hatálytalanítási perek érdembeni elbírálását igen tág keretek közé határolva, úgyszólván teljesen a bírói mérlegeléstől tette függővé, továbbra is fennmaradt annak a lehetősége, hogy a bírói mérlegelés keretében, elvileg ellentétes álláspontok jussanak kifejezésre. A jogegységi döntvény megjelenése óta eltelt három esztendő bírói gyakorlata valóban azt bizonyítja, hogy a Kúria hasonló ügyekben, csaknem congruens tényállások mellett, rendszeresen, elvileg különbözőképpen ítél, aszerint, amint az ügyet a IV. sz. vagy a VII. sz. tanács bírálja el.

A Kúria VII. sz. tanácsa pl. az egymagukban nem perdöntő, ráutaló tényeket egybeveti és együttesen mérlegeli, úgy, amint azt a jogegységi döntvény indokolása megkívánja. Ez a tanács figyelemmel van a kisbirtokos vevő magatartására, figyelemmel van az egymagukban véve talán kisebb jelentőségű, de együttesen mégis súlyosan számító olyan tényekre és jognyilatkozatokra, amelyekből a vevőnek a vételi ügylet fenntartására irányuló szándékára következtetni lehet. Ez a tanács olyan körülményeket, hogy a kisbirtokos vevő pl. a vételi ügylet megkötése után újabb biztosítékot szolgáltatott, fizetési haladékokért, részletfizetéseket teljesített, váltókat újított, stb. nem tekintti közömbösnek, a gazdasági gépnek a gép élettartama jelentős részét is felemészítő hosszú időn át való használatában pedig olyan ráutaló tényre ismer fel, amely az eset egyéb körülményeivel egybevetve, a kifogástalan vételi ügylet megkötésének megállapítására rendszerint alkalmas. (C. VII. 4164/1931., C. VII. 5093/1931., C. VII. 5279/1932., stb.)

Ezzel szemben a Kúria IV. sz. tanácsa rendszeresen és következetesen arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kisbirtokos vevő olyan magatartása, amelyből következőleg a vételi ügyletet hatályban levőnek tekintti, olyan tényei, amelyek ennek a jogügyletnek teljesítését célozzák és olyan utóbb, esetleg évek múltán tett joglépései, amelyek a vételár behajthatóságát kívánják biztosítani, stb., stb., nem tekinthetők olyan ráutaló tényeknek vagy jognyilatkozatoknak, amelyekből a kifogástalan vételügylet megkötését meg lehet állapítani, mert a tanács véleménye szerint mindezek a körülmények csak a kisbirtokos vevő azon téves jogi meggyőződésének eredményei, hogy a törvényes tilalom ellenére kötött vételi jogügyletből kifolyólag őt jogi kötelezettség terheli. Ehhez képest a Kúria IV. sz. tanácsa a gazdasági gép bármily hosszú időn át tartó használatának sem tulajdonít jelentőséget. A IV. sz. tanács gyakorlata tehát csak annyiban alkalmazkodik a 44. sz. jogegységi döntvényhez, hogy formailag mérlegeli az eset körülményeit annak megállapítása céljából, hogy fennforognak-e konkludens tények, de már eleve bizonyos, hogy ilyen tények fennforgását sohasem állapíthatja meg, mert a tanács elvi álláspontja szerint a kisbirtokos vevő minden cselekvésének rugója a jogban való tévedés és ennél fogva olyan tény, amelyet ez a tanács ráutaló ténynek tekintene, nem is képzelhető.

Mivel a bírói mérlegelés tárgyává tett ügyek tényállásai akkor is, ha egészen szabványos esetekről van szó, bizonyos mértékben mindig divergálnak egymástól és mivel a tényállások, akár csak árnyalati különbségei is átbillenthetik a mérleget, a két tanács ítéleteiben mutatkozó ellentét *elvi jellege* talán nem domborodik ki első pillanatra szembeszökő módon. Pedig nem kétséges, hogy elvi eltérésről van szó és nem kétséges az sem, hogy a két tanács által elfoglalt két különböző elvi álláspont közül csak az egyik lehet helyes.

A döntvény indokolása világosan és félre nem érthetően elismeri annak a lehetőségét, hogy az érvényes vételi ügylet szóbeli vagy írásos szerződések nélkül is, pusztán ráutaló tények útján megvalósulhat és a bíró köteletségévé teszi, hogy ezeket a ráutaló tényeket az eset körülményeivel egybevetve mérlegelje.

Az a bírói gyakorlat, amely mérlegeli ugyan az eset körülményeit, de elvi álláspontjánál fogva tagadja annak a lehetőségét, hogy ezek a körülmények a vételi ügylet kifogástalan megkötését eredményező, ráutaló körülmények lehessenek, ellentétbe kerül magával a jogegységi döntvényvel, amely a konkludens tények fennforgásának lehetőségét elismeri.

Mivel a Kúria két tanácsa rendszeresen ellentétes elvi alapon nyugvó határozatokat hoz, feltétlenül szükséges volna, hogy a vitás elvi kérdés a jogegységi tanács döntése alá bocsáttassék. Kívánatos volna, ha a jogegység érdekében hozandó újabb döntvény a ráutaló tények fogalmát, legalábbis exemplifikatíve megvilágítaná. Ha rámutatna néhány olyan, a gyakorlatban sűrűbben előforduló körülményre, amelyeknek ráutaló jellegét a további bírói gyakorlat nem teheti vitássá. Minden bizonnyal elősegítené az ügyek egyöntetű és egyúttal méltányos elbírálását az is, ha a jogegységi döntvény megállapítaná, hogy a gazdasági gépek huzamosabb időn át való használata elzárja a kisbirtokos vevőt az ügylet megtámadásának lehetőségétől.

Dr. Szücs Géza.

Autógarázsdíj és törvényes zálogjog. A Kúria jogegységi tanácsa elé a következő vitás kérdés kerül: „Az autógarázs tulajdonosát garazsbérenkövetelése tekintetében megilleti-e az 1889: LX. t.-cikk 72. §-ában meghatározott törvényes zálogjog”.

Ez a vitás kérdés megint a theoria zsarnokságának, az életnek, a jogi kategoriákat elmellőző jogérzetének a teoretikus, következményekkel való összeütközésének a problémájához juttat el. A jogszabály a bérletnek, haszonbérletnek adja meg a törvényes zálogjogot. Amikor a jogalkalmazó arra a kérdésre keres választ, megillet-e valamely követelést a törvényes zálogjog, akkor (figyelmen kívül hagyva, hogy más jogszabályok más fajta, itt nem aktuális követelésre is adnak törvényes zálogjogot,) abban a kérdésben kell állást foglalni, vajjon a szóbanforgó követelés bér- illetve haszonbér-e, vagy más transponálással, hogy az a szerződés, amelyből a követelés ered bérleti, illetve haszonbérleti szerződés-e. A jogalkalmazás logikai subsumtioja szerint a kérdés feltevés kétségtelenül helyes. Ha pedig